

Catalunya

a la Unió Europea

ÍNDIX

Pròleg	3
<hr/>	
Introducció	5
<hr/>	
1. Catalunya: trets físics i demogràfics	5
<hr/>	
2. Situació actual i dinàmica econòmica de Catalunya	7
<hr/>	
3. Els ajuts de la Unió Europea a Catalunya	20
<hr/>	
4. L'impacte dels ajuts europeus a Catalunya	32
<hr/>	
Bibliografia bàsica	40
<hr/>	

PRÒLEG

La Representació a Espanya de la Comissió Europea publica la 3ª edició de l'obra "Les Comunitats Autònomes espanyoles a la Unió Europea" que consta de vint fascicles, un per a cadascuna de les 17 Comunitats Autònomes, més Ceuta, Melilla i, per acabar, un fascicle introductori que engloba tota Espanya.

Com en edicions anteriors, s'ha seguit un enfocament regional destacant les accions estructurals efectuades a cada regió a través dels Fons Estructurals, el Fons de Cohesió i les iniciatives comunitàries. S'hi inclouen diferents exemples d'actuacions representatives de les intervencions comunitàries i una valoració de l'impacte de les accions estructurals a través de la seva aportació al creixement econòmic i al procés de convergència real.

El fet que aquesta publicació examini l'impacte de les accions estructurals sobre les regions no ens ha de fer oblidar que l'objectiu perseguit pels diferents Tractats és el de la cohesió econòmica i social. Aquests textos recullen de forma expressa que totes les polítiques comunitàries han de coadjuvar en aconseguir aquest objectiu. Per això, encara que les accions estructurals representaran el 1999 el 35% del pressupost comunitari, no s'ha de perdre de vista l'impacte que tindran altres polítiques sobre la cohesió, especialment la PAC.

L'avanç de la Unió Europea es posa de manifest en considerar tres fets. L'entrada en vigor d'un nou Tractat, el d'Amsterdam, l'entrada en vigor des de l'1 de gener de 1999 d'una moneda comuna, l'euro, a onze països; i l'existència d'un mercat únic.

Tanmateix, tot això no ha de fer oblidar els reptes que es plantegen a la Unió i als quals la Comissió Europea intenta donar resposta al seu document Agenda 2000. Aquests reptes es resumeixen en la necessitat de millorar les polítiques de la Unió, ajudar els països candidats a preparar-se el millor possible abans de la seva adhesió i, en darrer terme, l'establiment d'un nou marc financer. Les propostes de la Comissió contemplades a l'Agenda 2000 donaran lloc a decisions que seran adoptades pel Consell i el Parlament Europeu. La seva aplicació repercutirà positivament en la cohesió econòmica i social dels països integrants de la Unió.

Miguel Moltó

DIRECTOR DE LA REPRESENTACIÓ
DE LA COMISSIÓ EUROPEA A ESPANYA

INTRODUCCIÓ

Des que, amb l'aprovació de la Constitució del 1978, es va configurar a Espanya un Estat de les Autonomies, Catalunya és una de les 17 comunitats autònomes que s'hi integren. Per la seva part, Catalunya és des del punt de vista comunitari una regió NUT 2 que forma part -ensems amb les Illes Balears i la Comunitat Valenciana- de la regió Est (NUT 1), i que d'ençà de l'adhesió d'Espanya a la Unió Europea, s'ha beneficiat de forma considerable dels ajuts atorgats pels Fons Estructurals.

1. CATALUNYA: TRETOS FÍSICS I DEMOGRÀFICS

Avui dia, Catalunya és un dels principals fogars d'impuls de l'economia europea. La seva situació geogràfica, juntament amb la seva tradició industrial i comercial, a més del seu elevat nivell de benestar relatiu, han afavorit una ràpida identificació amb el procés d'integració europea, i s'ha convertit en una de les regions més desenvolupades d'Europa.

Les quatre províncies catalanes tenen una extensió equivalent a l'1% del territori de la Unió Europea i allotgen prop de l'1,6% de la seva població (vegeu el Quadre 1). Gairebé la quarta part dels sis milions d'habitants viu a l'àrea metropolitana de Barcelona, i més de la meitat habita els nou municipis, la població dels quals supera els cent mil habitants.

La seva densitat de població és de 190 habitants/km², és a dir, més del doble que la d'Espanya, i força superior a la mitjana de la Unió Europea. La seva distribució és clarament desigual atès que la densitat mitjana de Barcelona és de 615 habitants/km², mentre que aquesta densitat és clarament inferior a la resta de les províncies. En els darrers anys, la població de Catalunya va augmentar lleugerament, prop d'una mitjana anual del 2,7% entre 1986 i 1991, tot i que el creixement demogràfic és inferior a la mitjana de les altres regions espanyoles i europees.

La recent evolució de la població catalana s'emmarca en el context de la dinàmica demogràfica anterior. Així, a partir del 1976, després d'un període expansiu entre els anys 1950 i 1975, amb elevats volums d'immigració i també de natalitat, es reduí dràsticament la immigració neta, fins arribar a mostrar un

saldo migratori negatiu entre el 1981 i el 1986, al mateix temps que la taxa de fecunditat i, per tant, el creixement vegetatiu, disminuïa gradualment. Després del 1986 s'enregistrà l'inici d'una certa recuperació en les xifres de la població catalana i es tornà a observar una entrada neta de població.

Quadre 1

DADES BÀSIQUES			
	EUR15	ESPANYA	CATALUNYA
Superfície en %	100,0	15,6	1,0
Població en % (1996)	100,0	10,5	1,8
PIB ppc en % (1995)	100,0	8,1	1,8
PIB per habitant ppc^a en % (1995)	100,0	77,0	96,0
Densitat demogràfica (1996)	116,8	78,0	190,0
Evolució demogràfica (%1981-1991)**	0,3	0,3	0,1
Població de menys de 25 anys en % (1996)	30,7	32,7	30,8
Població de més de 65 anys en % (1996)	15,6	15,4	16,0
Mercat de treball			
Taxa d'activitat*** (1995)	54,8	48,2	51,7
Taxa d'activitat homes (1995)	86,1	61,9	64,1
Taxa d'activitat dones (1995)	44,4	35,4	40,1
Taxa d'atur (1996)	11,0	22,3	18,7
Taxa d'atur homes (1996)	9,7	17,8	15,1
Taxa d'atur dones (1996)	12,8	29,5	23,7
Taxa d'atur <25 anys (1996)	21,8	41,9	16,0
Estructura del treball (1997)			
Agricultura	5,0	8,3	3,2
Indústria	29,4	29,9	38,4
Serveis	65,3	61,8	58,4

Notes: ^appc: paritat de poder de compra (vires glasser); ** EUR 12; *** Relació entre la població activa i la població total en estat de treball.
Font: EUROSTAT, Règion, Annuaire Estadístico, 1996; Règion, Statistiques en Bref n°3, 1996; i Estadística de Focus, n°1, 1998.

Entre el 1986 i el 1991 no es varen produir traspessos territorials de població significatius. Va ser un període d'establiment de població, d'aparició i consolidació d'unes àrees d'atracció demogràfica dins del territori de Catalunya, al voltant de la urbanització de Barcelona i encara, va haver-hi una certa tendència cap a un equilibri territorial, acompanyat d'una certa dispersió geogràfica del creixement demogràfic a diferents zones.

D'aquesta manera, la majoria de les comarques de la zona litoral i prelitoral, des del Baix Camp fins a la frontera francesa (deixant de banda el Barcelonès), registraren uns creixements clarament superiors respecte a la mitjana de Catalunya. En canvi, entre les comarques que perdien població, n'hi ha algunes de tradició industrial antiga, actualment en crisi, (el Berguedà, el Ripollès o la Ribera d'Ebre), així com també diverses comarques deprimides de l'interior i la muntanya.

La reducció de la immigració característica de les èpoques passades i sobretot, la disminució de les taxes de natalitat han acostat la piràmide de la població catalana al típic perfil de la població europea, reduint la presència relativa dels joves i augmentant la corresponent a les persones de més de 64 anys d'edat.

2. SITUACIÓ ACTUAL I DINÀMICA ECONÒMICA DE CATALUNYA

2.1.- Producció i Renda

L'any 1995, Catalunya aportava el 19,1% del valor afegit brut del cost dels factors de l'economia i representava el 17,7% de la població activa. Durant els anys de la crisi econòmica fins a l'any 1985, el ritme de creixement del PIB de Catalunya va minvar respecte al conjunt de l'Estat espanyol, com a resulta del major impacte que la crisi -bàsicament industrial- va tenir sobre l'economia catalana. Posteriorment, i cap a finals del 1991, el clima econòmic favorable a nivell internacional i l'expansió de la demanda interna varen permetre que l'economia catalana aconseguís uns alts ritmes de creixement (vegeu el Quadre 2).

Durant el període 1986-1990, el creixement econòmic va avantatjar el del conjunt d'Espanya. Així mateix, semblava confirmar-se el fet que l'economia catalana va patir amb una més gran intensitat els efectes de les crisis, tot i que, en etapes de creixement econòmic, mostrava senyals d'un dinamisme comparativament major pel que fa al conjunt de l'Estat Espanyol. Tot i això, la baixa del creixement es generalitzà l'any 1991 i marcà l'inici d'una tendència recessiva, per tal com el ritme de l'activitat econòmica catalana continuà minvant durant els anys 1992 i 1993, i la mesura de creixement no començà la seva recuperació fins a l'any 1994.

Quadre 2

PIB: NIVELL, ESTRUCTURA I TAXES DE VARICIÓ								
	CATALUNYA				ESPANYA			
PIB	1.986	1.991	1.994	1.997	1.986	1.991	1.994	1.997
Total	6.329.006	7.816.713	7.856.249	8.690.903	32.566.012	40.833.437	40.646.589	44.833.896
Agricultura	138.227	185.581	172.343	165.796	1.274.809	2.093.489	2.533.554	2.848.028
Indústria	2.390.406	2.806.803	2.841.427	2.870.817	9.381.921	11.187.955	10.774.389	11.838.401
Construcció	330.831	583.478	501.128	536.187	2.132.379	3.273.216	2.565.893	3.194.345
Serveis	3.509.101	4.362.853	4.632.361	4.818.001	19.096.103	25.793.829	24.662.413	26.852.692
Estructura								
Agricultura	2,2	2,3	2,2	1,9	3,9	5,1	6,3	6,4
Indústria	37,1	36,4	34,1	34,8	28,7	27,3	26,4	26,6
Construcció	5,2	7,1	6,4	6,2	6,5	8,0	7,3	7,1
Serveis	55,4	55,1	57,3	57,2	58,7	58,3	60,2	59,9
Taxes de Variació	1.986-91	1.992-93	1.994-97	1.995-97	1.986-91	1.992-93	1.994-97	1.995-97
Total	4,8	-3,4	3,0	2,8	4,8	-2,2	3,2	3,0
Agricultura	6,0	-4,0	-1,3	1,8	5,6	-1,0	4,0	3,4
Indústria	3,8	-6,2	3,6	2,2	3,8	-9,1	3,8	2,2
Construcció	11,2	-6,7	2,3	4,5	9,0	-6,8	2,8	3,7
Serveis	4,6	-1,2	3,0	3,1	4,8	-0,7	3,0	3,1

Fons FURDAS

Progressivament, l'agricultura i la ramaderia han anat perdent pes dins l'estructura econòmica catalana, de manera que l'any 1995 els sectors agrícola i pesquer només representaven l'1,6 % del valor afegit brut total.

Catalunya és una regió eminentment industrial, i tot i que durant els darrers anys el sector industrial ha anat perdent progressivament el seu pes dins el conjunt de l'estructura productiva, aquest sector encara representava l'any 1995 el 31% del valor afegit brut generat a Catalunya i el 23,3% del VAB industrial espanyol.

Un dels trets característics de l'economia catalana, comú d'altra banda a la resta d'economies desenvolupades, és la progressiva importància del sector serveis en el conjunt de l'economia. El pes d'aquest sector té tendència a créixer tant en termes d'ocupació com en termes de producció. D'aquesta manera, mentre que l'any 1983 el sector serveis representava el 54,7% del valor afegit brut de Catalunya i el 47% de la població ocupada, l'any 1995 els seus percentatges ja pujaven al 59,6% del valor afegit brut i al 59,3% de la població ocupada.

L'evolució del PIB des de l'adhesió d'Espanya a la Unió Europea reflecteix unes mesures de creixement molt semblants a les de l'economia espanyola; concretament l'augment de creixement entre el 1986 i el 1997 va ser de 2,8% respecte al 3% de l'economia espanyola. L'evolució d'aquesta taxa mostra de vegades unes tendències molt similars, però cal esmentar que el significatiu component representat pel sector indústria i construcció a Catalunya, provoca xifres negatives més importants en períodes de crisi econòmica, com ara el bienni 1992-1993, durant el qual la minva de creixement negativa va ser de 3,4% a Catalunya respecte al 2,2% d'Espanya.

Quadre 3

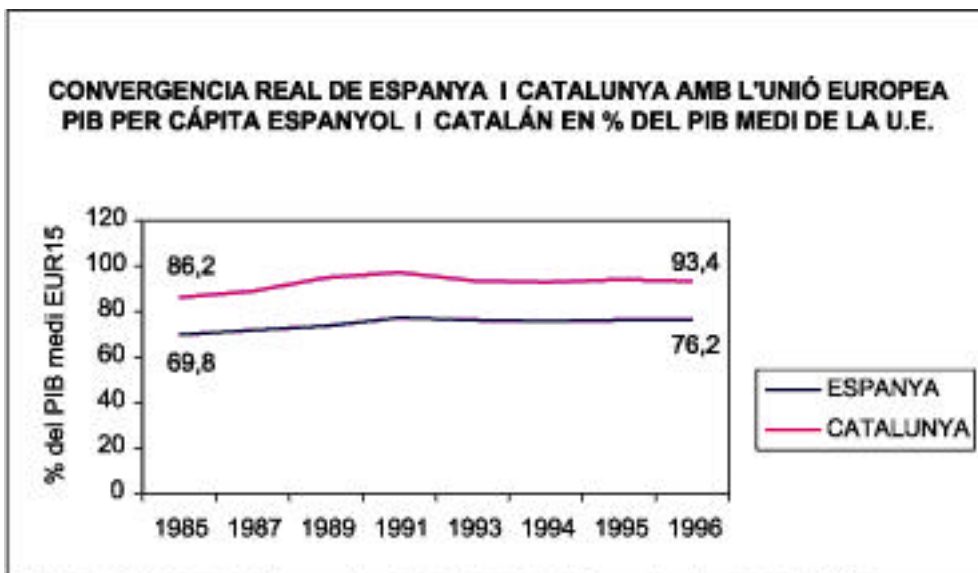
PIB PER HABITANT DE CATALUNYA, ESPANYA I EUROPA					
	ESPANYA	CATALUNYA	Índex de CATALUNYA ESPANYA=100	Índex de ESPANYA EUR15=100	Índex de CATALUNYA EUR15=100
1.960	22.028	32.200	146,18	57,2	86,3
1.962	28.723	43.294	150,73	63,3	95,4
1.964	36.531	54.108	148,12	65,9	97,6
1.967	53.241	74.404	139,75	69,3	96,8
1.969	65.206	89.260	136,89	71,6	98
1.971	81.202	106.731	131,44	71,7	94,2
1.973	111.937	144.640	129,22	75,1	97
1.975	158.153	202.225	127,67	77,8	99,5
1.977	238.577	302.764	126,9	75,8	96,2
1.979	347.180	440.136	126,77	71,1	90,1
1.981	447.932	567.319	126,65	70,1	88,8
1.983	593.575	746.365	125,74	70,6	88,8
1.985	732.859	904.881	123,47	69,8	86,2
1.987	939.976	1.162.996	123,73	71,8	88,8
1.989	1.193.826	1.537.251	128,77	73,6	94,8
1.991	1.407.729	1.772.236	125,89	77,2	97,2
1.993	1.562.497	1.916.705	122,67	76,3	93,6
1.994	1.657.856	2.029.887	122,44	75,8	92,8
1.995	1.792.024	2.210.890	123,37	76,2	94
1.996	1.894.286	2.321.216	122,54	76,2	93,4

Font: Fundació BBV, "Renda Nacional d'Espanya i la seva distribució provincial. Síntesi, Panorama de creixement econòmic 1960-1996. Comparació de les Comunitats Autònomes amb la Unió Europea", 1997

Pel que fa a l'estructura productiva, l'economia catalana s'orientava cap a una clara terciarització, com es pot observar analitzant la disminució del pes relatiu en els sectors agrícola i industrial que presentaven respectivament una disminució de 0,3 i 2,5 punts sobre el volum global de l'activitat econòmica. En aquest sentit, es pot veure un acostament a la composició bàsica del sistema econòmic espanyol existent, tot i que el pes relatiu del sector serveis es trobava encara 2,7 punts per sota de la mitjana espanyola.

Considerant la convergència real de Catalunya i Espanya respecte a la Unió Europea, les dades recollides en el Quadre 3 i en el Gràfic 1 ens permeten realitzar una valoració del PIB per habitant espanyol i català, en percentatge del PIB mitjà de la Unió Europea.

Gràfic 1

En podem destacar clarament 3 períodes: un primer període de desenvolupament del 1960 al 1975, un segon període de crisi econòmica i aplicació de polítiques d'ajustament entre el 1975 i el 1985, i un tercer període de recuperació, acompanyat d'un cert estancament, que durant els darrers exercicis sembla trobar-se en via de solució. El PIB per habitant, avaluat en termes de paritat de poder de compra, es trobava 17,2 punts per sobre del relatiu al conjunt

nacional i 6,6 punts per sota del corresponent a la Unió Europea. Aquest indicador de desenvolupament relatiu situa Catalunya com una de les regions de més alt nivell econòmic d'Espanya, encara que durant els darrers anys el procés de convergència amb Europa - valorat tant en termes de PIB per habitant com en termes de l'evolució de la renda familiar - va ser menys positiu respecte al conjunt de les regions espanyoles.

2.2.- Mercat de Treball

La crisi econòmica que esclatà l'any 1973 va afectar de forma diversa els països més desenvolupats, però en la majoria dels casos, el mercat laboral va patir de forma intensa la situació adversa que es va mantenir fins a mitjans dels anys 80. A Catalunya, igual com al conjunt d'Espanya, la crisi va trigar una mica més a manifestar-se, però atès que es tracta d'un país fonamentalment industrial, els efectes del cicle varen ser especialment intensos. Entre el 1977 i el 1985, la població ocupada a la indústria catalana es va reduir en 196.900 persones (un 56% de la pèrdua neta de llocs de treball, la qual va ser de 350.600) i l'ocupació en el camp de la construcció va minvar en 118.100 persones (un 33,7% del descens total).

Aquesta gran reducció en l'ocupació va ser simultània a dos fenòmens: l'arribada a l'edat de treballar de la generació nascuda durant els anys seixanta, període que va conèixer una intensa natalitat, i el grau d'incorporació més gran de la dona al mercat laboral (mentre que la taxa d'activitat masculina minvava, la femenina augmentava en plena crisi). De la interacció d'una oferta de treball estable, i fins i tot creixent, i d'una gran disminució de la demanda de treball, en va resultar un extraordinari increment de l'atur. L'any 1985, la mitjana de l'atur avaluada superà el mig milió de persones (un 22,7% de la població activa catalana).

La crisi del mercat laboral va empitjorar de forma més ràpida i intensa a Catalunya respecte al conjunt d'Espanya. L'any 1983, mentre que l'atur afectava el 21,3% de la població activa de Catalunya, la taxa espanyola es trobava 3,8 punts per sota (el 17,5%). La principal diferència rau en la pèrdua de llocs de treball que va ser superior a Catalunya: entre el 1977 i el 1985, i en mitjanes anuals, la població ocupada a Catalunya es va reduir d'un 17% mentre que de cara al conjunt de l'Estat espanyol la disminució va ser d'un 13,7%.

Si es compara amb el conjunt de la Comunitat Europea, l'atur va arribar a quotes molt més altes a Catalunya: l'any 1985 la taxa d'atur catalana (el 22,7%) era exactament el doble que la comunitària (l'11,4%). La gran diferència s'explica per la pèrdua relativa de llocs de treball, la qual va ser molt reduïda en el cas de la CE.

Entre el 1985 i el 1990 (vegeu el Quadre 4.), la recuperació del mercat laboral va ser notable malgrat que encara va haver-hi grups amb altes taxes d'atur. Durant aquest període, la població ocupada augmentà en 467.300 persones (el 27,1%), la qual cosa representava una taxa acumulativa del 4,9%. Pel que fa a les dones, l'increment de l'ocupació va ser més important: un 43,4%, és a dir una taxa anual del 7,4%. Va ser precisament l'ocupació femenina que provocà un creixement de l'ocupació total l'any 1991 (de l'1,4%) tenint en compte que l'ocupació masculina va minvar lleugerament.

Quadre 4

MERCAT DE TREBALL: MAGNITUTS BÀSIQUES								
	CATALUNYA				ESPANYA			
	1.985	1.991	1.994	1.997	1.989	1.991	1.994	1.997
Població (18 anys i més)	45.996,90	4.825,9	4.977,00	5.074,5	28.907,8	30.690,1	31.566,1	32.345,1
Actius	2.245,28	2.533,0	2.830,10	2.891,0	13.813,8	15.073,1	15.488,3	16.121,0
Ocupats	1.802,80	2.223,0	2.052,70	2.231,1	10.890,9	12.809,4	11.730,1	12.794,5
Desocupats	492,3	310,1	532,4	459,8	2.923,0	2.463,7	3.738,1	3.356,4
Taxa d'activitat	60,4	52,5	57,3	57,1	47,8	49,1	48,0	49,6
Taxa d'ocupació	39,8	46,1	41,3	44,0	37,5	41,1	37,2	39,4
Taxa d'atur	21,5	12,2	21,2	17,1	21,2	16,3	24,2	20,8
Totals	21,5	12,2	21,2	17,1	21,2	16,3	24,2	20,8
Agricultura	5,0	2,6	6,3	7,5	12,5	12,8	15,3	18,9
Indústria	17,5	9,5	16,7	9,7	14,9	10,1	16,3	10,3
Construcció	29,1	7,5	21,2	19,4	30,5	16,2	28,2	19,5
Servis	10,8	9,6	13,1	9,7	10,2	9,1	14,5	11,3

Font: INE, "EIPA" i elaboració pròpia

D'altra banda, a partir del 1992 fins al 1994, el mercat laboral presentava senyals clars de recessió respecte a la generació de nous llocs de treball, fet que reflecteix el que passava en el conjunt de l'activitat econòmica. L'any 1994, el nombre de desocupats era de 552.400 persones, la qual cosa representava un augment del 62,4% en relació amb el mateix període del 1992, i la taxa d'atur es va situar al 21,2%. La taxa d'ocupació va minvar de forma significativa d'ençà l'any 1990, i tot això indica, encara una vegada, el fet que l'economia catalana -la qual durant èpoques expansives creixia per sobre de la mitjana espanyola- pateix les crisis de manera més intensa.

En general, els indicadors del mercat de treball presenten taxes d'atur menys elevades que no pas les nacionals, si bé més altes que les registrades en la Unió Europea. Els clàssics problemes específics dels grups de dones i de joves, es fan notar amb claredat en les taxes d'atur per sexe i edat, essent sobretot significatives a les grans àrees urbanes, més susceptibles d'ésser afectades per les crisis industrials.

Durant el període 1986-1997, la taxa d'atur es va reduir en 4,4% a Catalunya respecte al 0,4% d'Espanya, la qual cosa demostra una important capacitat de creació de treball. Referent a l'anàlisi sectorial, la superació de la crisi es detecta clarament en l'espectacular reducció de les taxes d'atur en els sectors més dinàmics de l'economia, indústria i construcció que varen minvar en 50% la seva taxa d'atur total. En canvi, la taxa d'atur en el camp de l'agricultura, tot i que era substancialment inferior a l'espanyola, va incrementar de forma evident durant la darrera dècada.

Els percentatges de la població desocupada per grups d'edat l'any 1996 són els següents: un 34,3% dels joves entre 16 i 24 anys, un 59,9% de la població entre 24 i 54 anys, i un 5,8% de la població de 55 anys o més. Un altre tret destacable és el fet que el 27,9% de l'atur afecta la població que té, a tot estirar, estudis primaris, mentre que la resta afecta els nivells de formació superior. Finalment, cal remarcar que l'any 1996, el 57,8% de l'atur durà més d'un any.

Referent a les dades d'ocupació, l'economia catalana presenta (vegeu el Quadre 5) un perfil sens dubte orientat cap al sector serveis (el 58,6%) i a la indústria (el 29%). Tot i això, l'anàlisi comparat del període 1996-1997 demostra clarament que la pèrdua d'ocupació en els sectors agrícola i industrial (del 42,8% al 32,3%) va ser compensada per un important increment d'activitat dels sectors de construcció i serveis (del 57,2% al 67,7).

Des del punt de vista de les taxes de variació, aquesta realitat es manifesta clarament en l'evolució sectorial, en la qual la taxa de variació total positiva (del 2%) s'obté gràcies als importants creixements de les taxes de variació relativa dels sectors de construcció i serveis. Si bé subsisteixen petites diferències, les tendències són molt similars a les registrades a nivell nacional, amb les petites excepcions de l'ocupació en el camp de l'agricultura (disminueix més a Espanya), i la construcció (augmenta més a Catalunya).

Quadre 5

OCUPACIÓ: NIVELL, ESTRUCTURA I TAXES DE VARIACIÓ								
OCUPACIÓ	CATALUNYA				ESPANYA			
	1.986	1.991	1.994	1.997	1.986	1.991	1.994	1.997
Total	1.802,8	2.226,3	2.062,7	2.251,3	10.890,8	12.606,4	11.735,1	12.764,8
Agricultura	108,7	81,4	71,7	74,2	1.757,0	1.345,1	1.151,0	1.057,4
Indústria	662,3	740,8	667,8	646,8	2.690,2	2.880,2	2.473,8	2.690,3
Construcció	119,1	205,7	167,4	203,1	821,3	1.273,3	1.558,7	1.242,7
Serveis	913,3	1.186,3	1.215,9	1.307,3	5.639,1	7.100,7	7.548,8	7.874,2
Estructura								
Agricultura	6,0	3,7	3,5	3,3	16,2	10,7	9,8	8,4
Indústria	36,8	33,3	29,1	29	24,3	22,9	21,1	20,2
Construcció	6,6	9,3	8,2	9,1	7,7	10,1	9,0	9,7
Serveis	50,8	53,8	59,2	66,8	51,9	56,3	60,1	61,7
Taxes de Variació	1.986-91	1.992-93	1.994-97	1.996-97	1.986-91	1.992-93	1.994-97	1.996-97
Total	-4,3	-6,2	2,8	2,0	3,0	-4,3	2,9	-1,5
Agricultura	-6,6	-13,4	1,1	-3,4	-6,2	-4,4	-2,6	-4,4
Indústria	2,3	-6,4	2,7	-0,2	1,9	-9,4	1,4	-0,2
Construcció	11,5	-0,7	8,7	6,0	8,9	-9,0	5,6	3,7
Serveis	5,8	-2,0	2,4	3,3	4,7	-1,4	3,6	3,1

Font: INE "IPAC" i elaboració pròpia.

2.3.- Productivitat

La productivitat general de l'economia catalana és superior a la del conjunt d'Espanya, tal com ho demostra l'anàlisi dels nivells generals del període 1986-1997 (vegeu el Quadre 6.). Tot i això, les diferències s'han reduït de manera significativa durant la darrera dècada gràcies als importants avenços de la productivitat espanyola en matèria d'agricultura i indústria. En aquest sentit, les taxes de variació són eloqüents i ens indiquen un creixement de la productivitat total d'un 0,8% a Catalunya respecte a l'1,5% d'Espanya. Aquest increment superior rau per damunt de tot en l'augment de la productivitat del sector agrícola, el creixement del qual es situava a nivell nacional clarament per sobre del corresponent a Catalunya (del 8,2% al 5,2%). Alhora, aquest fenomen es va veure reforçat per una disminució de la productivitat catalana als sectors de la construcció i serveis (del 0,5% al 5,2% respectivament) respecte a l'estabilitat que es notava per ambdós sectors a nivell nacional.

Des del punt de vista de l'estructura productiva, es poden apreciar variacions substancials a partir d'un valor inicial de la productivitat total, considerat com a índex 100 de referència. Així, la productivitat agrícola, a partir d'una

situació inicial gairebé idèntica, va evolucionar de manera més espectacular pel conjunt espanyol (76 respecte a 58,1), fenomen que es va detectar també en el camp de la indústria -tot i que, en aquest cas, la productivitat de Catalunya presentava un índex inferior a l'espanyol- el percentatge d'increment registrat durant els darrers anys va ser sens dubte més favorable. Finalment, els sectors de la construcció i serveis varen conèixer una disminució de la productivitat en termes relativament similars.

Quadre 6

PRODUCTIVITAT: NIVELL, ESTRUCTURA I TAXES DE VARIACIÓ								
	CATALUNYA				ESPANYA			
	1.986	1.991	1.994	1.997	1.986	1.991	1.994	1.997
PRODUCTIVITAT								
Total	3.511	3.583	3.827	3.855	3.993	3.258	3.482	3.513
Agricultura	1.275	2.280	2.403	2.236	1.724	1.930	2.252	2.999
Indústria	3.548	3.792	4.486	4.285	3.547	3.864	4.355	4.627
Construcció	2.776	2.742	2.994	2.639	2.595	2.572	2.732	2.570
Serveis	3.651	3.652	3.701	3.762	3.388	3.351	3.488	3.413
Índexs								
Total	100,0	100,2	109,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Agricultura	36,3	64,2	62,8	58,1	37,6	58,8	63,2	79,0
Indústria	101,1	100,4	117,2	119,3	118,6	119,3	125,1	131,7
Construcció	79,1	76,8	78,2	68,6	65,7	78,4	80,2	73,2
Serveis	104,7	102,5	94,7	97,7	113,2	103,5	100,2	97,1
Taxes de Variació	1.986-91	1.992-93	1.994-97	1.996-97	1.986-91	1.992-93	1.994-97	1.996-97
Total	0,3	1,9	2,2	0,8	1,8	2,0	0,3	1,5
Agricultura	52,3	10,8	-2,4	3,2	11,4	5,8	6,8	6,2
Indústria	1,3	2,4	3,8	2,4	1,7	4,8	2,5	2,4
Construcció	-0,3	3,3	-4,1	-0,5	0,1	2,4	-2,7	0,0
Serveis	-1,1	0,8	5,6	-0,2	-0,2	0,7	-0,8	0,1

Font: INE, ISTAT, FUNCAS i estadística pròpia.

2.4.- Relacions comercials amb la Unió Europea

L'adhesió d'Espanya a la Unió Europea i la consegüent adaptació de la política comercial comunitària representaren la desaparició del proteccionisme tradicional de l'economia espanyola, les característiques del qual eren uns impostos elevats i un gran nombre de contingents a la importació. Concretament, l'adopció de la Nomenclatura Combinada i del TARIC (Aranzel Integrat de les Comunitats Europees), del sistema de protecció variable i del règim general d'importació, la desaparició de la desgravació fiscal a l'exportació i de l'Impost de Compensació de Gravàmens Interiors (ICGI), juntament amb

l'establiment de l'IVA a la frontera, i sobretot, l'aplicació de la política aranzelària, varen ser mesures significatives que modificaren tant el volum del comerç exterior com la seva estructura per cadascun d'aquests països, la qual cosa provocà d'aquesta manera un increment dels fluxos comercials amb la UE.

L'obertura de l'economia catalana als intercanvis internacionals es manifesta en l'evolució del volum de comerç exterior de Catalunya. Per tant, cal referir-se a les dades de comerç amb els altres països comunitaris a fi de comprovar les conseqüències de l'adhesió a la Unió Europea sobre el grau d'obertura de l'economia catalana. La suma de les importacions i exportacions amb aquests països respecte al valor afegit va passar del 20,1% l'any 1985 al 40,1% l'any 1995, la qual cosa és molt il·lustrativa per poder entendre l'increment dels fluxos comercials amb la Comunitat.

El dèficit comercial no s'explica només per raó de l'adopció de la política comercial comunitària al nostre país. Hi ha altres motius, com ara l'evolució positiva de la demanda interna que impulsa les importacions, juntament amb una preocupació menor pel que fa als mercats exteriors durant èpoques de gran creixement interior. A més, altres factors econòmics, que fins fa molt poc operaven en el mateix sentit -és a dir dificultar l'exportació dels nostres productes- varen ser no només els costos financers elevats que incidien negativament sobre la posició competitiva de les empreses espanyoles i catalanes, comparativament amb la situació existent dels principals països europeus, sinó també les paritats de la pesseta que no manifestaven adequadament la realitat productiva de la nostra economia. La sobrevaloració de la pesseta va ser un factor afegit que debilità la competitivitat exterior. Durant els darrers anys, va haver-hi una absorció dels efectes de les devaluacions de la pesseta els anys 1992 i 1993, i també del diferencial d'inflació respecte als països de la UE i de l'OCDE. No obstant això, si bé la taxa de cobertura va millorar des de l'any 1992, el comerç exterior català continuà mostrant un dèficit més gran que la resta de l'Estat espanyol.

Si es defineix el grau d'obertura exterior a la Unió Europea com a percentatge total d'importacions i exportacions respecte al PIB, es pot notar una important tendència al creixement d'aquest grau per l'economia catalana. Després de mantenir-se molt estable durant el període 1988-1992 (prop del 2,6%), a partir de 1993 el grau d'obertura augmentà de forma considerable, de manera que entre 1988-1996 va conèixer un increment de 12,5 punts que situava la mitjana del període prop del 30%, i que va pujar l'any 1996 al 38,6%.

Aquestes xifres són molt significatives si se les compara amb les de l'economia espanyola, la taxa de creixement de la qual durant aquest període es va situar al 8,1%, el seu creixement mitjà del mateix període al 20,4% i el seu grau d'obertura exterior a la Unió Europea al 26%.

2.5.- Estrangulacions i Potencialitats.

Els principals desequilibris de l'economia catalana es poden sintetitzar de la manera següent: en primer lloc, les xifres de l'atur són no només molt altes, sinó que també afecten de manera significativa a alguns sectors en particular. Concretament, es nota una rigidesa a la baixa de la taxa d'atur corresponent a les dones, als joves i a les persones grans. D'altra banda, cal considerar sobretot la durada de l'atur i els problemes que comporta la reinserció laboral i social. Catalunya és una de les regions que té la taxa d'atur més elevada d'Europa. Un altre factor inquietant és el procés de precarització del mercat de treball, perquè bona part de la contractació es canalitza mitjançant contractes temporals, i també cal remarcar la manca de fluïdesa respecte a la relació entre formació i treball.

El sistema educatiu encara no s'ha adaptat als canvis del sistema productiu i de les innovacions tecnològiques, la qual cosa mena a una manca d'adequació respecte al mercat laboral. Per tant, cal continuar estimulant la formació professional de nivell superior i la formació ocupacional, tal com es fa mitjançant les accions finançades pel Fons Social Europeu.

Tot i que l'economia catalana és una economia basada essencialment en la indústria i els serveis, no s'han d'oblidar els problemes relatius al sector primari, i això a causa no només de les seves implicacions des del punt de vista de l'equilibri territorial, sinó també de l'envelliment progressiu de la població. L'adaptació de l'agricultura catalana a les condicions exigides per la Unió Europea necessita un esforç d'adaptació encara més fort pel que fa a les explotacions més febles i les petites i mitjanes empreses que predominen al sector agro-alimentari i que es troben essencialment en zones de nivell de desenvolupament baix. Com a resultat de la reforma de la Política Agrària Comuna, les explotacions dedicades a la producció de cereals i carn vacuna són les més perjudicades.

Referent a la industrialització, cal assenyalar que hi ha una gran concentració d'empreses a l'àrea de Barcelona a causa dels requeriments de la seva petita dimensió. Per la seva part, el fort procés d'expansió industrial dels anys 60 es va veure interromput per la crisi econòmica, el caràcter bàsicament industrial de la qual va afectar de forma important l'economia catalana. L'estructura industrial de tipus tradicional no es va complementar prou amb nous sectors productius, la qual cosa suposa un risc de debilitat notable per a la indústria catalana. Al capdavant, el nivell de la seva competitivitat és encara limitat i es veu afectat de manera negativa per determinades característiques de la indústria catalana: fort predomini de les petites empreses, manca de tecnologia pròpia, manca d'aplicació de noves tècniques o gestió empresarial, excessiva orientació cap al mercat interior espanyol, gran dependència energètica exterior i problemes de finançament.

Pel que fa al model turístic català, cal assenyalar els factors negatius més importants: concentració geogràfica de l'oferta, fort estancament, dèficit d'ofertes complementàries, insuficiència de la professionalització del sector, escassa inversió de manteniment i impacte negatiu de la manca d'infraestructura i de proveïment en certs municipis turístics.

També es poden detectar senyals d'alarma al sector del comerç: grau d'atomització elevat, establiments reduïts, desaprofitament de les grans economies, estructura empresarial de tipus familiar amb un grau de professionalització baix, i l'increment de la competència a causa de la implantació d'empreses estrangeres, cadenes de franquícies, vendes a distància, etc.

Referent als projectes de Recerca i Desenvolupament, Catalunya presenta un percentatge de recursos equivalent al 0,66% del PIB, inferior al d'Espanya (0,92%) i molt llunyà del 2% que acostuma a caracteritzar la majoria dels països industrialitzats. Tot i que durant els darrers anys es va dur a terme un gran esforç per millorar la situació amb l'ajut dels programes de R+D de la Unió Europea, el volum de despesa que va afectar-hi és encara molt baix, el nombre d'investigadors en formació és encara petit, i la importància de les empreses no faciliten el desenvolupament dels projectes.

El nivell de dotació en matèria d'infraestructura a Catalunya presenta insuficiències comunes tant a les principals regions europees com a la resta d'Espanya. En aquest sentit, cal esmentar la necessitat d'emprendre accions urgents en l'àmbit del transport terrestre, la infraestructura portuària i aero-

portuària, la infraestructura de telecomunicacions, les obres hidràuliques i la gestió del cicle de l'aigua.

Per oposició amb els problemes estructurals assenyalats, cal remarcar un conjunt de factors de potencialitat que -amb el suport adequat de les institucions i dels agents socioeconòmics- han de permetre l'elaboració d'una estratègia de reconversió i desenvolupament.

En primer lloc, cal esmentar que a Catalunya hi ha una gran tradició empresarial que aporta experiència, mà d'obra, qualificada i preparada tècnicament, capacitat d'iniciativa i d'innovació prou desenvolupada per tal d'incorporar-les a les noves activitats i als processos productius. Aquesta tradició empresarial es complementa amb una gran xarxa institucional que -amb el suport del sector públic en la majoria dels casos- proporciona un suport significatiu a l'activitat empresarial.

La diversificació del teixit industrial català, caracteritzat pel predomini de la indústria lleugera i l'escassa presència relativa de la indústria pesada, facilita l'adaptació industrial de Catalunya. D'altra banda, malgrat el factor de debilitat que representa la presència reduïda de grans empreses autòctones de caràcter transnacional, cal assenyalar com a element positiu que la xarxa industrial de petites i mitjanes empreses -diversificada i flexible- constitueix un mercat de subcontractació i elaboració d'inputs intermediaris, essencial per a les grans empreses que operen a Catalunya.

En el camp dels serveis, Catalunya disposa d'uns factors de potencialitat que s'han d'explorar. La gran tradició empresarial i la possibilitat d'incrementar el personal tècnic qualificat són dos elements favorables per a una millor implantació i desenvolupament a Catalunya dels serveis a les empreses altament generatives de valor afegit.

Respecte al turisme, l'establiment de noves activitats es podria veure afavorit per l'existència d'infraestructures econòmiques que, malgrat els problemes i dèficits esmentats en els epígrafs anteriors, de segur que constitueixen una base sòlida d'atracció i desenvolupament. Així, cal destacar l'existència d'una xarxa d'autopistes ben connectada amb Europa i amb els eixos econòmics espanyols, i d'una oferta de sòl industrial urbanitzat que, en alguns casos està especialitzat en la implantació d'activitats tecnològicament avançades mit-

jançant la presència de serveis recreatius o de lleure, turístics, culturals, atractius per l'establiment de noves activitats econòmiques.

Finalment, aquesta concentració urbana, industrial i econòmica de la metròpoli barcelonesa es configura, malgrat els costos de congestió, com a factor de potencialitat a nivell supraregional, sobretot per la seva favorable localització geogràfica. En efecte, Catalunya és una regió pont entre Espanya i la resta de la Unió Europea, i la seva situació al costat de la Mediterrània permet la interconnexió amb el flux comercial de la zona. A més, des del punt de vista territorial, hi ha àmplies possibilitats de creixement per a les ciutats mitjanes que es podrien constituir com a polaritats complementàries de Barcelona i del seu entorn immediat.

En el context econòmic actual, l'èmfasi s'ha de centrar en la potenciació d'aquells elements que incrementin la competitivitat de les empreses i en les accions destinades a superar els desequilibris o estrangulacions que menen a malgastar greument. També s'ha de tenir en compte els desequilibris del mercat de treball i actuar a fi de facilitar la incorporació dels joves a la seva primera feina i a la formació professional.

3. ELS AJUTS DE LA UNIÓ EUROPEA A CATALUNYA

3.1.- Ajuts comunitaris. 1986-1993

Quan el primer de gener de l'any 1986 Espanya ingressà a la Comunitat Europea, va poder accedir als recursos que la Comunitat dirigia a la correcció de desequilibris estructurals mitjançant tres fons estructurals comunitaris: FSE, FEOGA-O i FEDER.

Com a resultat, els primers anys després de l'adhesió representaren un esforç d'adaptació i d'accés progressiu als recursos comunitaris, esforç que no només es va consolidar a partir de l'any 1989, sinó que també va coincidir amb el començament de l'aplicació de la reforma dels fons estructurals. Per l'obra de la reforma, l'actuació d'aquests fons estructurals a Catalunya es va limitar als Objectius horitzontals 3, 4 i 5a i als Objectius territorials 2 i 5b a les zones que

havien estat declarades elegibles.

Al capdavant, a l'hora d'avaluar la participació de Catalunya en els tres fons estructurals fins a l'any 1993 s'han de distingir dos períodes que van, d'una banda, des de l'adhesió d'Espanya a la CE fins a l'entrada en vigor de la reforma dels fons estructurals de l'1 de gener del 1989, i de l'altra banda, a partir d'aquesta data fins al 31 de desembre del 1993. Ens centrarem en els ajuts atorgats entre 1989 i 1993 que es corresponen amb el primer període de programació.

3.1.1.- El Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER)

La reforma dels fons estructurals de l'any 1988 comportà la desaparició de la vinculació entre el FEDER i el FCI, i d'aquell ença moment l'accés de les diferents administracions al FEDER va restar establert en els Marcs Comunitaris de Suport (MCS) corresponents a cadascun dels Objectius.

Pel que es refereix als Objectius 2 i 5b, i a diferència dels altres Estats Membres en els quals es varen elaborar marcs de suport regionals, en el cas espanyol es va aprovar per a cada Objectiu un MCS únic per a cada període de programació que afectava el conjunt de les regions elegibles.

D'aquesta manera, es varen elaborar dos MCS respecte a l'Objectiu 2: el primer per al període 1989-1991 i el segon per al període 1992-1993. Es varen dur a terme diferents intervencions (en forma de projectes, grans projectes i programes operatius) a càrrec dels recursos previstos en aquests marcs que, globalment, comportaren una aportació total de 503 milions d'ECUS (en valors de 1993) del FEDER per a Catalunya entre 1989 i 1993.

Quant a l'Objectiu 5b pee al període 1989-1993, s'aprovà només un MCS en el marc del qual es va adoptar el PO per al desenvolupament de les zones rurals de Catalunya (1990-1993), que inclou actuacions del FEDER, del FEOGA-O i del FSE. Els fons del FEDER varen donar suport només a un subprograma de diversificació de l'activitat econòmica i millora de les infraestructures bàsiques de suport, amb una aportació global de 650 milions de pessetes entre 1990 i 1993.

Pel que fa a les iniciatives comunitàries en vigor durant el període 1989-1993, hi ha set iniciatives finançades pel FEDER que afectaren certa part del

territori català. Per a sis d'aquestes iniciatives es va aprovar un Programa Operatiu d'àmbit estatal: RECHAR, ENVIREG, STRIDE, INTERREG (pel qual es va adoptar un PO hispano-portuguès i un altre d'hispano-francès), RETEX i KONVER. Per a la setena iniciativa (LEADER), es va aprovar una subvenció global per l'IRIDA (l'Institut de Reforma i Desenvolupament Agrari), de la qual es varen poder beneficiar dos grups d'acció de Catalunya.

Per acabar, en el marc de l'article 10 del reglament del FEDER, la Generalitat de Catalunya i les corporacions locals presentaren diversos projectes, el punt comú dels quals és el fet que es tracta de projectes pilot amb un marcat interès comunitari o que afavoreixen no només l'intercanvi d'experiències i la cooperació en matèria de desenvolupament entre les regions de la Comunitat, sinó també les accions innovadores.

Conjuntament, l'import del FEDER atorgat a Espanya per aquest període va ser de 6.930 milions d'ECUS (en valors de 1989 i sense incloure els programes o les iniciatives comunitàries).

D'aquest total, el 62,3% es va atorgar a l'Administració central i local, i el 37,7% a les comunitats autònomes. Quant a Catalunya, la previsió inclosa en els marcs dels Objectius 2 i 5b era de 431 milions d'ECUS (també en valors de 1989), quantitat que representava un 6,2% del total de la contribució del FEDER als Objectius 1, 2, 5b a nivell espanyol per al període 1989-1993, i prop de l'1,6% dels recursos totals del FEDER previstos durant el mateix període pel conjunt de la Comunitat Europea. Referent als cobraments, es varen ingressar, entre 1986 i 1993, al Tresor Públic 62.332 milions de pessetes com a subvencions del FEDER corresponents a Catalunya.

3.1.2.- El Fons Social Europeu (FSE)

A diferència del FEDER, l'accés de Catalunya als ajuts del FSE va ser possible des del primer any de l'adhesió d'Espanya a la CE. A partir de la reforma, la participació de les comunitats autònomes al FSE fou definida en el procés de negociació dels MCS. No obstant això, encara hi ha un predomini de les actuacions de l'Administració central, ja que es va concedir a l'Administració central entre el 75% i 80% dels recursos del FSE atorgats a Espanya per cadascun dels Objectius en els quals participa el fons. Durant el període 1989-1993, els ajuts aprovats pel FSE per a Catalunya varen totalitzar de 77.057 milions de pessetes.

De conformitat amb els MCS, el FSE va fer servir dues formes d'intervenció: programes operatius i subvencions globals, malgrat que la darrera hagi sigut residual. Es varen dur a terme programes operatius diferents per a les actuacions de l'Administració central de l'Estat i per a les actuacions de les Administracions autonòmica i local. L'actuació de l'Administració central es va fer bàsicament per l'obra de l'INEM i va restar integrada dins dels programes operatius plurirregionals de l'Administració central pels Objectius 3 i 4 (1990-1992) i l'Objectiu 2 (1990-1991, i els Programes operatius de Catalunya de l'Objectiu 2 (1992-1993) i de l'Objectiu 5b (1990-1993).

Finalment, tres iniciatives comunitàries del FSE afectaren a Catalunya: EUROFORM, NOW i HORIZON, per a les quals es varen aprovar programes operatius d'àmbit estatal.

3.1.3.- El Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola - Secció Orientació (FEOGA-O)

La secció d'orientació del FEOGA representa la part estructural de la política agrària comuna. Abans de la reforma dels fons estructurals, les activitats del FEOGA-O acostumaven classificar-se en accions directes i indirectes; les primeres feien referència als ajuts que s'atorgaven als productors per a la realització d'inversions amb vista a millorar les condicions de transformació i comercialització dels productes, mentre que les accions indirectes feien referència als reemborsaments del FEOGA-O a les administracions públiques dels Estats Membres amb la condició de contribuir a les despeses que aquestes administracions havien efectuat prèviament en determinades accions de tipus estructural.

Després de la reforma dels fons estructurals, les accions del FEOGA-O es classifiquen en funció dels tres Objectius (1, 5a, 5b) en els quals intervé el fons. En restar exclosa de l'Objectiu 1, Catalunya només rep subvencions del FEOGA-O a efectes dels Objectius 5a i 5b, encara que el darrer només afecta la part del territori català declarat elegible pel dit Objectiu. Quant a l'Objectiu 5a, no es va adoptar cap MCS i es va aplicar per obra de diversos reglaments.

En total, Catalunya va rebre del FEOGA-O uns pagaments de 14.047 milions de pessetes durant el període 1989-1993. Entre 1990-1993, Catalunya va disposar sobretot d'un Programa operatiu propi per l'Objectiu 5b que incloïa les actuacions conjuntes del FEDER, del FSE i del FEOGA-O en el territori ele-

gible. El FEOGA-O finançà el desenvolupament de dos dels quatre subprogrames als quals es va articular el PO per un valor de 2.077 milions de pessetes:

- Millora de les estructures i diversificació del sector agrari (millora dels camps reguívols i de la infraestructura rural a zones de muntanya, actuacions a les conques dels rius, millora dels camins rurals a zones desafavorides) i
- Conservació i aprofitament del medi natural (actuacions en els espais naturals protegits i milloras forestals en zones de muntanya i zones desfavorides, lluita contra l'erosió, creació d'oficines de "turisme verd").

Pel que fa a les intervencions del FEOGA-O en l'Objectiu 5a, la principal aportació d'aquest fons es divideix en dues actuacions cofinançades per les Administracions estatal i autonòmica:

- millora de les condicions de transformació i comercialització dels productes agrícoles, silvícoles, pesquers, mitjançant l'adopció d'un conjunt de plans sectorials per a la totalitat de l'Estat espanyol amb la intenció de cofinançar les inversions de la indústria agroalimentària en els sectors elegits (fruita i hortalissa fresca i transformada, productes pesquers i agrícoles, productes de fusta i suro, oli d'oliva, productes càrnics, cereals, arròs, semences, sector vitivinícola i productes làctics), i
- millora de l'eficàcia de les estructures agràries mitjançant les accions següents: ajuts al primer establiment de joves agricultors, elaboració i aplicació de plans de millora, ajuts a la formació d'agrupacions d'agricultors, millora de la qualificació professional agrària, adquisició de terres i constitució d'agrupacions de gestió d'explotacions.

D'una manera específica, els ajuts del FEOGA-O també es varen canalitzar en forma de pagaments compensatoris per la reestructuració del sector de la vinya, ajuts a les organitzacions de productors, ajuts per a millorar la qualitat de determinada fruita i indemnitzacions a les explotacions menys afavorides.

Pel que fa a les iniciatives comunitàries, el FEOGA-O finançà actuacions a Catalunya incloses a la iniciativa LEADER.

3.2.- Ajuts comunitaris. 1994-1999

L'estratègia de desenvolupament per a Catalunya comportà diferents accions que hauran d'aplicar les autoritats locals, regionals i nacionals amb el suport dels fons estructurals i instruments financers de la Unió Europea.

Aquest suport es va manifestar mitjançant les accions previstes per l'Objectiu 2 dels fons estructurals per lluitar contra els efectes del declivi industrial, i les accions previstes per l'Objectiu 5b dels fons estructurals a fi de desenvolupar les zones rurals.

3.2.1.- L'Objectiu 2 (1994-1996)

El Programa operatiu 2 per a Catalunya durant el període 1994-1996 va incloure un total de 470 municipis, la superfície del quals és de 12.517 km² i on viuen prop de 3.907.000 persones, és a dir dos terços de la població catalana. L'import del cost dels programes finançats per aquest Objectiu va ser de 1.994 milions d'ECUS, dels quals 510 milions representaven la contribució de l'UE, és a dir un 25,57% dels costos totals estimats (vegeu el Quadre 7). Al seu torn, aquesta participació es va repartir entre el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (78,85%) i el Fons Social Europeu (21,14%).

Quadre 7

CATALUNYA, OBJECTIU 2 (1994-1996) (informació financera per sub-programes)		
	en milions d'ecus	
Sub-programes/mesures	Cost total	Contribució UE
Ocupació i competitivitat de les empreses	1.179.083	167.028
Medi ambient industrial	14.500	7.250
Investigació, tecnologia i innovació	42.048	20.540
Transports vinculats amb les activitats econòmiques	417.563	162.850
Desenvolupament local i urbà	337.669	150.939
Assistència tècnica	3.168	1.464
Total	1.994.031	510.071

Font: FEDER

Els eixos prioritaris del programa es detallen tot seguit:

1. Ocupació i competitivitat de les empreses

2. Medi ambient industrial
3. Recerca, tecnologia, i innovació
4. Transports vinculats a les activitats econòmiques
5. Desenvolupament local i urbà.

3.2.2.- L'Objectiu 2 (1997-1999)

El Programa operatiu de l'Objectiu 2 per a Catalunya durant el període 1997-1999 va incloure un finançament de 3.440 milions d'ECUS, dels quals 688 milions d'ECUS varen ser la participació de l'UE, és a dir, un 20,03% dels costos totals avaluats (vegeu el Quadre 8). Al seu torn, la participació es va repartir entre el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (81,24%) i el Fons Social Europeu (18,76%).

Quadre 8

CATALUNYA, OBJECTIU 2 (1994-1996) (informació financera per sub-programes)		
	en milions d'ECUS	
Sub-programes/mesures	Coste total	Contribució UE
Ocupació i competitivitat de les empreses	2.535.341	306.870
Medi ambient industrial	162.419	81.210
Investigació, tecnologia i innovació	135.321	67.660
Transports vinculats amb les activitats econòmiques	384.013	121.684
Desenvolupament local i urbà	215.354	107.677
Assistència tècnica	7.595	3.798
Total	3.440.043	688.899

Font: FEDER

Cal esmentar els eixos prioritaris del Programa:

1. Suport al treball, a la competitivitat i a la internacionalització de l'activitat econòmica
2. Desenvolupament de comunicacions relacionades amb l'activitat econòmica
3. Desenvolupament local i urbà
4. Protecció del medi ambient

5. Suport a la recerca, la tecnologia i la innovació

6. Assistència tècnica.

3.2.3.- L'Objectiu 5b (1994-1999)

Quant a l'Objectiu 5b, l'atorgament per a Espanya va ser de 664 milions d'ECUS pel període 1994-1999, dels quals 415 milions d'ECUS (62,4%) varen correspondre al FEOGA-O, 159 milions al FEDER (23,9%) i 91 milions d'ECUS al FSE (13,7%). La distribució dels recursos entre les comunitats autònomes és la que figura al Quadre 9.

L'article 5 del Reglament (CEE) 4253/88 modificat pel Reglament (CEE) 2082/93 estableix la possibilitat que els estats puguin presentar en un únic document el pla de desenvolupament i la sol·licitud de l'ajut corresponent. El 20 de desembre de 1994 la Comissió Europea aprovà el Document Únic de Programació per a Catalunya (les zones Objectiu 5b 1994-1999). Aquest document, que inclou el pla de desenvolupament, el MCS i el tipus d'intervenció i que havia estat presentat el 29 d'abril de 1994, reuneix les actuacions del FEOGA-O i del FSE, igual que l'anterior Programa operatiu de desenvolupament de les zones rurals de Catalunya (1990-1993).

L'import total de la contribució prevista pels fons estructurals a Catalunya va ser de 148 milions d'ECUS (23.377 milions de pessetes), dels quals 89 milions d'ECUS (59,9%) provenien del FEOGA-O, 36 milions d'ECUS (24,3%) del FEDER i 23 milions (15,8%) del FSE. Pel que fa al repartiment institucional, el 62,5% dels recursos es va atorgar a la Generalitat de Catalunya, el 22% a l'Administració local i el 15,5% a l'Administració local.

Els eixos prioritaris establerts es detallen tot seguit:

1. Infraestructures bàsiques necessàries pel desenvolupament econòmic
2. Diversificació de l'economia i creació de llocs de treball
3. Recursos naturals i medi ambient
4. Millora de l'hàbitat rural

5. Recursos humans.

Més de dos terços dels recursos es varen distribuir per a les actuacions de l'eix 2 (diversificació de l'economia i creació de llocs de treball, és a dir un 28,1%), de l'eix 3 (recursos naturals i medi ambient, és a dir un 25,7%) i de l'eix 1 (infraestructures bàsiques necessàries pel desenvolupament econòmic, és a dir un 25,6%). El FEOGA-O i el FEDER participaren en les actuacions dels quatre primers eixos i el FSE només participa en el darrer. La contribució dels fons en funció dels eixos i dels anys es pot veure en la part inferior del Quadre 9.

Quadre 9

DOCUMENT ÚNIC DE PROGRAMACIÓ DE L'OBJECTIU 5b DE CATALUNYA. 1994-1999						
	FEOGA-O	FEDER	FSE	TOTAL	(MECU 94) %	
Adm. central	23,0	0,0	0,0	23,0	15,5	
Adm. autònoma	64,5	5,1	22,8	92,5	62,5	
Adm. local	1,1	30,8	0,8	32,5	22,0	
Total	88,6	36,0	23,4	148,0	100,0	
Eixos prioritaris			FEOGA-O	FEDER	FSE	TOTAL
1. Infraestructura de base pel desenvolupament econòmic			35,1	2,8	0,0	37,9
2. Diversificació econòmica i creació de treball			12,2	29,5	0,0	41,8
3. Recursos naturals i medi ambient			37,2	0,9	0,0	38,1
4. Millora de l'hàbitat			4,2	2,8	0,0	7,0
5. Recursos humans			0,0	0,0	23,4	23,4
Total			88,6	36,0	23,4	148,0
Anys			FEOGA-O	FEDER	FSE	TOTAL
1994			10,5	4,3	2,8	17,6
1995			13,7	5,6	3,6	23,0
1996			16,0	6,5	4,2	26,7
1997			16,0	6,5	4,2	26,7
1998			16,2	6,6	4,3	27,0
1999			16,2	6,6	4,3	27,0
Total			88,6	36,0	23,4	148

Font: Document Únic de l'Objectiu 5b de Catalunya. 1994-1996.

En quant al FEDER, va haver-hi tres actuacions aprovades: tres que eren competència de la Generalitat de Catalunya i la resta de l'Administració local.

3.3.- Iniciatives comunitàries (1994-1999)

Les iniciatives en les quals el FEDER va ser el fons principal són: RECHAR II, LADER II, INTERREG II, KONVER II que són una continuació d'aquelles que s'iniciaren entre 1989 i 1993, i les iniciatives URBAN i PME que són noves. Per totes aquestes iniciatives es varen presentar diversos projectes i actuacions per a Catalunya. Les més representatives són les que s'indiquen a continuació:

- RECHAR II (1994-1997)

Per a l'obra de la iniciativa RECHAR II es varen atorgar a Espanya uns 33,6 milions d'ECUS, dels quals 5,8 milions eren per a les zones dels Objectius 2 i 5b. El PO RECHAR d'Espanya (1994-1997), que incloïa projectes proposats per la Generalitat de Catalunya, va ser presentat el 28 de desembre de 1994 i encara es troba en via d'instrucció, pendent de la seva aprovació per la Comissió Europea. Del total de la subvenció, el 6,8% va ser atorgat a Catalunya, és a dir 2,3 milions d'ECUS. La distribució per administracions a Catalunya va ser de 50% per a les corporacions locals i 50% per a la Generalitat de Catalunya.

- LEADER II (1994-1999)

La dotació d'Espanya per aquesta iniciativa és de 330 milions d'ECUS, dels quals 12,97 milions podrien correspondre a Catalunya. L'atorgament per Catalunya és de 6,19 milions d'ECUS (el FEOGA-O), de 6,16 milions d'ECUS (el FEDER) i de 0,63 milions d'ECUS del FSE. Per administracions, el 40,5% correspon a actuacions cofinançades per la Generalitat de Catalunya, el 30,1% a les corporacions locals i el 29,5% a l'Administració central.

- INTERREG II (1994-1999)

Mitjançant la iniciativa INTERREG II, que correspon a la frontera hispano-francesa, es varen atorgar a Espanya 32,4 milions d'ECUS, dels quals 27,2 milions provenien del FEDER, 4,2 milions del FEOGA-O i 1 milió del FSE.

El PO hispano-francès, proposat el 3 de novembre de 1994, incloïa diversos projectes de la Generalitat de Catalunya i de les corporacions locals catalanes per un import total d'11,1 milions d'ECUS.

- URBAN II (1994-1999)

Quant a la iniciativa URBAN, es varen atorgar a Espanya 162,6 milions d'ECUS. El 19 de juliol de 1995 es varen adoptar dos projectes que afectaven Catalunya (Sabadell i Barcelona) per un import total de 10 milions d'ECUS, juntament amb uns altres quinze projectes per a Espanya.

- KONVER II (1994-1997)

Respecte a la iniciativa KONVER II (1994-1997), que tenia una dotació per a Espanya de 23,3 milions d'ECUS, la Generalitat de Catalunya va presentar projectes que fessin part del PO. De totes maneres, el PO KONVER II proposat per l'Administració central només incloïa projectes d'empreses públiques del sector de la defensa i no permet l'accés dels projectes de les Administracions autònomes i locals.

- PME (1994-1999)

La iniciativa PME (1994-1999), amb una dotació de 227,7 milions d'ECUS per a la totalitat d'Espanya, estarà coordinada per l'Institut de la Petita i Mitjana Empresa Industrial (IMPI) i la seva aplicació a Catalunya es canalitzarà gràcies al Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial (CIDEM) de conformitat amb un conveni de col.laboració que el Ministeri d'Indústria i Energia i el Departament d'Indústria i Energia signaren el 31 d'octubre de 1994.

- PESCA (1994-1999)

Pel que fa a la iniciativa PESCA, en la qual l'IFOP és el fons principal, es va aprovar, mitjançant la Decisió de la Comissió Europea del 27 de desembre del 1994, un Programa operatiu per a Espanya amb una subvenció total de 41,5 milions d'ECUS, dels quals 21,3 milions provénen de l'IFOP, 11,9 milions del FEDER i 8,4 del FSE. Per a les actuacions a Catalunya, gestionades per la Generalitat, es disposarà de 2,2 milions d'ECUS que provénen del IFOP (1,4 milions), del FEDER (0,5 milions) i del FSE (0,3 milions).

COMPETITIVITAT A TOTA MARXA

A Catalunya, la indústria de l'automòbil i els seus derivats constitueix un sector molt important en termes de volum de negoci i de llocs de treball. Tenint en compte que es tracta d'una activitat que exigeix un nivell de competitivitat molt alt, es va plantejar la conveniència de crear en aquesta regió un centre de serveis de gran eficàcia, però, competència obliga, també extremadament discret.

L'IDRADA (l'Institut de Recerca Aplicada de l'Automòbil) fou creat l'any 1971 a fi d'oferir a les empreses del sector automòbil (constructors o subcontractistes) tot un seguit de serveis tecnològics: en primer lloc, una recerca aplicada en col.laboració amb la Universitat Politècnica de Barcelona i a continuació, un desenvolupament progressiu de productes, diferents tipus de proves i homologació.

Gràcies a l'ajut del Fons Europeu de Desenvolupament Regional, l'IDRADA disposa des fa poc d'un nou complex dotat de pistes de prova i laboratoris. Aquest complex, que es troba en la província de Tarragona (a 70 km al sud-est de Barcelona), ocupa una superfície de 400 ha, la qual cosa el converteix en el més gran complex de prova i homologació de vehicles d'Espanya. El conjunt de pistes de prova constitueix la part més impressionant del complex... pels que puguin accedir-hi. Amb la despietada competència que afecta el sector, la majoria dels assaigs realitzats pels constructors tenen lloc amb la més gran discreció. Entre les pistes que ja funcionen n'hi ha una especial que serveix per efectuar proves de soroll dels vehicles d'acord amb les normes ISO; també n'hi ha una sèrie de pendents del 8 al 30% i de 46 a 180 metres de longitud, un circuit "tot terreny" de 2.500 metres i un petit circuit de 900 metres dotat d'un revestiment variat i deformat per poder simular el desgast precoç dels vehicles; una plataforma de 250 metres pel costat que permet provar el comportament dinàmic dels vehicles i una pista de frenada on es poden simular condicions d'adherència diverses, inclòs el gel. Aquest conjunt està encerclat per una gran anella de velocitat, de 7,5 km amb dues pistes rectes de 2 km cadascuna.

Els edificis que allotgen els laboratoris semblen molt anodins, però el que es fa a dins no ho és pas. En primer lloc, les bancades de motors i de rolevs funcionen dia i nit a fi d'avaluar la potència, efectuar anàlisis dels gasos d'escapament, etc. A altres locals, es fan proves de resistència dels materials amb les condicions tècniques i mecàniques. Finalment, tot just s'ha instal.lat un laboratori de resistència contra els xocs per tal d'estudiar la seguretat passiva dels vehicles.

Tots aquests béns d'equipament permetran als constructors no només de provar la seguretat i les prestacions dels seus futurs productes sinó també, condició sine qua non, d'homologar les seves peces o vehicles. L'IDRADA forma part del Consell de

Normalització i Homologació del Ministeri d'Indústria espanyol, i és acreditat pel Ministeri per tal de comprovar l'acompliment de la legislació nacional i europea sobre els vehicles i expedir els certificats d'homologació corresponents.

4. L'IMPACTE DELS AJUTS EUROPEUS A CATALUNYA

4.1.- Període 1989-1993

Del total de recursos que el FEDER va atorgar a Catalunya durant el període 1989-1993, el 18,33% es varen fer servir en els projectes aprovats l'any 1989.

El 18,95% s'ha destinat a l'eix prioritari 1 (Creació i desenvolupament d'activitats productives), dins el qual destaca la creació de centres tecnològics de serveis a la indústria, amb projectes com la construcció de les pistes de proves i els laboratoris d'investigació aplicada a l'Institut de Recerca Aplicada de l'Automòbil (IDRADA) o la Planta per a la Química Fina del Laboratori General d'Assaigs i Investigacions (LGAIN).

D'altra banda, a mesura de foment de localització de les PME en determinades zones de reculada demogràfica, es varen concedir 60 ajuts a la localització d'empreses. També es varen dur a terme ajudes de suport a les PMC -que varen contribuir a la modernització tecnològica dels béns equipaments productius i varen facilitar la informació i l'accés a les innovacions tecnològiques-, es varen urbanitzar i equipar zones i polígons industrials i es varen crear centres de serveis a les empreses. D'aquesta manera, la Generalitat de Catalunya va urbanitzar, amb recursos del FEDER, un total de 18 polígons i va consolidar o ampliar 14 centres de transferència de tecnologia.

Aquest eix prioritari 1 incloïa urbanitzacions de polígons industrials, centres de serveis d'empreses i vivers d'empreses, competència dels 17 ajuntaments i de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. També hi havia infraestructures del Port Autònom de Barcelona i un punt de suport a la mineria, competència de les empreses públiques de l'INI.

L'eix d'actuació 2 (Protecció i Millora del medi ambient) corresponia al 6,69% dels recursos. En aquest eix, la Generalitat de Catalunya prestà ajuda a 46 projectes empresarials amb vista a la prevenció de la contaminació industrial i al tractament de residus en les empreses; aquests projectes varen contribuir a millorar el procés productiu amb vista a la reducció de l'emissió de contaminants, i varen crear també una xarxa bàsica de control de la contaminació atmosfèrica amb un total de 20 estacions de mesura i una xarxa de control del desplaçament de l'ozó i de la pluja àcida amb 3 estacions de mesura, que permeten d'obtenir informacions per si cal adoptar mesures d'intervenció.

Així mateix, cal esmentar les actuacions que, en matèria de gestió de residus industrials i urbans (segellament dels abocadors incontrolats i construcció i rehabilitació de plantes de residus i abocadors controlats), varen permetre la millora de l'aprofitament, el tractament i l'eliminació dels residus amb la col·laboració de les 140 entitats locals. A més, també varen ser finançades tres depuradores pel sanejament d'aigües residuals a les zones de gran implantació industrial. Es va realitzar a més a més una acció de regeneració de costos per part de MOPTMA.

El suport al R+D i als béns equipaments de formació (l'eix 3) va representar un 10,06% dels recursos totals que el FEDER va atorgar a Catalunya. D'una banda, es varen construir i equipar diversos centres universitaris, entre els quals destaquen l'Escola Tècnica d'Arquitectura de la Universitat Politècnica de Catalunya (Sant Cugat del Vallès) o l'Escola Universitària d'Empresarials i Informàtica de la Universitat Autònoma de Barcelona (Sabadell). D'altra banda, es varen equipar i millorar 4 centres d'investigació per a la indústria agroalimentària, cosa que ha permès de proporcionar a les indústries del sector els serveis tecnològics adequats per a la consolidació i la millora de les seves línies de producció. Complementàriament, en matèria de formació professional, les corporacions locals varen impulsar la creació de diversos centres de formació ocupacional.

Les accions realitzades a la U.A.B. inclouen la construcció de la Torre de Químiques i d'un Centre de Càlcul. Les accions del CSIC se centraren en l'equipament del Centre Nacional de Microelectrònica, de l'Institut de Ciències dels Minerals i de l'Institut d'Intel·ligència Artificial. La Universitat Pompeu Fabra va reforçar l'equipament de la Facultat de Traducció i Interpretació així com el de la seva Biblioteca. La U.P.C. va reforçar els seus serveis integrats d'in-

formació. Altres actuacions destacades es varen centrar en la U.A.C, la U.P.C. i la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona). Aquestes accions consideren els camps de l'enginyeria, de les ciències experimentals, infraestructures de comunicacions avançades, laboratoris de medicina i d'enginyeria química, etc. La majoria de les instal·lacions considerades concorden amb el teixit productiu de la regió i per tant, s'espera una incidència considerable en el desenvolupament socioeconòmic a curt termini.

La major part dels recursos (45,70%) es varen destinar a l'eix prioritari 4 (Millora de la xarxa de comunicacions). Això va permetre de millorar les comunicacions de l'entorn metropolità de Barcelona i pal·liar algunes de les estrangulacions en la xarxa de comunicacions a l'àrea de Barcelona, derivades de l'alt nivell de congestió i concentració demogràfica. Cal esmentar la construcció de diferents trams i accessos a la xarxa arterial de Barcelona. A més, es varen dur a terme actuacions a fi de desenvolupar l'accessibilitat de ciutats intermèdies amb potencialitats de desenvolupament i aconseguir d'aquesta manera un progrés notable en l'adaptació de les infraestructures viàries a les necessitats d'un desenvolupament econòmic de les zones de l'Objectiu 2 de Catalunya. En total, la Generalitat va cofinançar amb el FEDER més de 50 actuacions per tal de millorar i ampliar la xarxa viària, així com 9 actuacions per a la xarxa ferroviària que inclouen l'ampliació del ferrocarril metropolità a Santa Coloma de Gramenet.

A més a més es varen cofinançar diferents actuacions a les carreteres de la xarxa nacional (competència de MOPTMA), entre les quals cal esmentar les actuacions a la N-II (trams d'Igualada i Esparreguera-Martorell per la zona de Barcelona, així com la circumval·lació de Tarragona i el Tram Mora d'Ebre-Mora la Nova a la zona de Tarragona), cosa que va suposar una actuació sobre més de 40 km de la xarxa i un estalvi de temps superior als 40 minuts.

També es varen portar a cap obres als ports de Barcelona i Tarragona; la remodelació parcial de l'aeroport del Prat; considerable millora del transport ferroviari tant per part de MOPTMA com de la RENFE, destacant entre les competències de la dita empresa el cobriment de les línies pel seu recorregut per Terrassa, i les actuacions sobre les rodalies (13 estacions) i la remodelació de l'estació Barcelona-França.

Pel que fa al desenvolupament de les telecomunicacions efectuades per Telefònica, on s'inclouen 15 projectes, essent el de més relleu la instal·lació de 108.000 línies de conmutació digital i 278 km de cables de fibra òptica, i actua-

cions de 10 corporacions locals amb vista a millorar les comunicacions locals.

Cal destacar el finançament de diversos trams de més de 10 km del Cinturó Litoral de Barcelona, obres realitzades per les empreses HOLGA i MOPTMA així com un claustre de serveis urbans de 1.900 m de longitud realitzada per l'empresa IMPUSA.

A l'eix 5 s'hi ha destinat un 0,27% de la totalitat dels fons per a la regió.

Respecte a les administracions responsables, de conformitat amb els principis dels MCS, un 51,2% del total dels recursos del FEDER per al període 1989-1991 i la resta (4,55%) corresponien a "grans projectes".

El 31 de desembre del 1993, s'havien acabat al 100% les inversions contingudes al Programa operatiu 1990-1991, així com la totalitat dels projectes individuals, deixant de banda les inversions que tenen pròrroga respecte als pagaments. Per tant, s'espera que es realitzi la totalitat de les despeses inicialment previstes.

Pel que fa al Programa operatiu 1992-1993, presentava un grau d'execució global superior al 75%, la qual cosa és satisfactòria ja que la decisió aprovatòria del Programa preveia un termini de 2 anys (fins al 31 de desembre del 1995) per finalitzar els pagaments del Programa. No hi havia ajornament, ja que es varen establir compromisos el 31 de desembre del 1993.

Per tant, les conclusions de l'avaluació tenen un caràcter provisional tenint en compte que encara no s'han acabat les inversions del segon Marc de Suport, però cal esmentar la importància que va tenir el finançament del FEDER per a Catalunya, ja que va servir per cofinançar un gran nombre de projectes que es poden encabir dins de la prioritat definida pels Marcs Comunitaris de Suport, la qual cosa representa un increment de la capacitat financera per a les diferents Administracions Públiques que varen intervenir en l'execució dels programes.

Pel que fa als projectes que són competència de les corporacions locals, la seva importància és considerable perquè en alguns casos les inversions no s'haurien pogut efectuar sense el cofinançament del FEDER.

La creació de llocs de treball es va veure estimulada tant per les mesures

d'inversió en infraestructures com per les de foment de les activitats productives; la instal·lació d'empreses, sobretot de les PME, inversions en els vivers d'empreses i en els polígons industrials així com el manteniment de les existents en aquells llocs on la zona industrial s'ha fet atractiva. Per tant, tot això ocasiona la creació de nous llocs de treball i el manteniment dels existents. No obstant això, la crisi econòmica que afecta el país camufla l'eficàcia dels resultats esperats des de bon començament.

4.2.- Període 1994-1996

El Quadre 10 fa un resum de les magnituds dels impactes de la despesa del Programa operatiu durant el període 1994-1996. Quant als efectes sobre l'ocupació, la despesa elegible total entre les actuacions del FEDER i del FSE - d'uns 172.881,4 milions de pessetes- va ser d'un import global que equival a 44.734 nous llocs de treball, dels quals 31.711 varen ser una variació de l'ocupació directa en els sectors d'activitat on es va realitzar la despesa (sobretot al sector de "Construcció i enginyeria civil" en el cas de la despesa elegible de les accions del FEDER, i al sector "Altres serveis destinats a la venda" en el cas de la despesa elegible de les accions del FSE). La resta, uns 13.023 llocs de treball, equival a l'impacte induït sobre l'ocupació (en el conjunt de branques d'activitat de l'economia catalana).

Com a resultat, es va crear, com a mitjana, un nou lloc de treball per cada 3,8 milions de la despesa elegible realitzada; així, l'ocupació induïda va representar un 29,1% de l'ocupació global ocasionada.

A aquestes xifres es pot afegir uns 19.657 nous llocs de treball que potser han estat creats per la despesa del sector privat estimulat pels ajuts a les empreses incloses en l'eix 1 de la part del Programa corresponent a les accions del FEDER.

Quant a la producció, la despesa elegible del Programa va produir un impacte global de 260.342 milions de pessetes, de les quals 87.459 milions (el 33,6% del total), varen representar una producció induïda en el conjunt de l'economia catalana i es va afegir a l'activació directa de la producció (equivalent a la xifra de despesa efectuada). Per tant, la despesa elegible del Programa (accions cofinançades pel FEDER i pel FSE), va tenir un efecte multiplicatiu agregat de l'1,51.

Quadre 10

EFECTES SOBRE L'OCCUPACIÓ, LA PRODUCCIÓ I EL VALOR AFEGIT DE LA DESPESA ELEGIBLE I ASSOCIADA A L'IPOL 1994-1998					
	Efectes				
	Totals	Directes	Induïts		
			Directes	Indirectes	Totals
I. OCUPACIÓ GENERADA PER LA DESPESA (nombre d'ocupats)					
Per la despesa elegible del FEDER	36.681	26.831	7.719	3.331	11.050
Per la despesa elegible del FSE	8.053	6.080	1.407	566	1.973
Per la despesa elegible del FEDER + FSE	44.734	31.711	9.126	3.897	13.023
Per la despesa associada del sector privat	16.657	13.735	4.136	1.785	5.921
Per la despesa total elegible i privada	61.391	45.446	13.262	5.682	18.944
II. PRODUCCIÓ ACTIVADA PER LA DESPESA (MPTA)					
Per la despesa elegible del FEDER	209.672	135.178	47.843	26.549	74.492
Per la despesa elegible del FSE	50.670	37.703	8.805	4.162	12.967
Per la despesa elegible del FEDER + FSE	260.342	172.881	56.748	30.711	87.459
Per la despesa associada del sector privat	112.730	72.440	26.067	14.226	40.293
Per la despesa total elegible i privada	373.072	245.321	82.815	44.937	127.752
III. VALOR AFEGIT BRUT ACTIVAT PER LA DESPESA (MPTA)					
Per la despesa elegible del FEDER	104.336	67.485	25.308	11.584	36.872
Per la despesa elegible del FSE	34.546	27.366	5.207	1.973	7.180
Per la despesa elegible del FEDER + FSE	138.882	94.851	30.515	13.557	44.052
Per la despesa associada del sector privat	55.913	36.154	13.582	6.197	19.759
Per la despesa total elegible i privada	194.795	130.985	44.077	19.734	63.811

Font: Pla Operatiu de Catalunya.

Tant en termes de producció com en termes d'ocupació, cal afegir els efectes globals de la despesa procedent del sector privat, que s'avalua a més de 112.730 milions de pessetes.

Per acabar, referent al valor afegit brut, la realització de la despesa elegible de les accions FEDER i FSE va determinar un impacte global equivalent a 138.882 milions de pessetes, dels quals 94.381 milions (un 68,3% del total) representen el valor afegit brut activat directe, i 44.052 milions de pessetes (un 31,7% del total) representen el valor afegit brut induït. Com a resultat, en aquest cas, la despesa elegible del Programa va tenir un efecte multiplicatiu l'1,46.

Com en els casos anteriors, s'ha d'afegir a aquesta magnitud de l'impacte global sobre el valor afegit brut l'impacte que pot haver determinat la despesa del sector privat equivalent a més de 55.913 milions de pessetes.

Comptant que la suma de les subvencions del FEDER i del FSE és de 75.805,7 milions de pessetes, els efectes globals imputables a aquesta part de finançament de la despesa total elegible equivaldrien al 43,8 del total de les xifres esmentades.

4.3.- Període 1997-1999

En el Quadre 11 es detallen les magnituds que representen els efectes esperats de la despesa associada al Programa operatiu del període 1997-1999. En termes d'ocupació generada, la despesa elegible, d'uns 246.406,5 milions de pessetes, pot representar un impacte global equivalent a 64.441 nous llocs de treball, dels quals 45.532 (el 70,6% del total) serien nous llocs de treball directes als sectors on es va efectuar la despesa, i la resta de 18.909 (un 29,4% del total) serien nous llocs de treball induïts en els diferents sectors de l'economia catalana.

Quadre 11

EFECTES SOBRE L'OCCUPACIÓ, LA PRODUCCIÓ I EL VAB DE LA DESPESA ELEGIBLE I ASSOCIADA A L' IPO, 1994-1996					
	Efectes				
	Totals	Directes	Induïts		
			Directes	Indirectes	Totals
I. OCCUPACIÓ GENERADA PER LA DESPESA (nombre d'ocupats)					
Per la despesa elegible del FEDER	55.479	38.786	11.674	5.038	16.713
Per la despesa elegible del FSE	5.962	6.766	1.587	629	2.196
Per la despesa elegible del FEDER+FSE	64.441	45.532	13.241	5.667	18.909
Per la despesa associada del sector privat	41.381	28.916	8.708	3.758	12.466
Per la despesa total elegible i privada	105.822	74.448	21.949	9.425	31.375
II. PRODUCCIÓ ACTIVADA PER LA DESPESA (MPTA)					
Per la despesa elegible del FEDER	318.172	204.451	73.970	40.152	113.722
Per la despesa elegible del FSE	56.385	41.955	9.798	4.632	14.430
Per la despesa elegible del FEDER + FSE	374.557	246.406	83.368	44.784	128.152
Per la despesa associada del sector privat	237.325	152.500	54.076	29.949	84.825
Per la despesa total elegible i privada	611.882	398.906	138.244	74.733	212.977
III. VALOR AFEGIT BRUT ACTIVAT PER LA DESPESA (MPTA)					
Per la despesa elegible del FEDER	157.806	102.040	38.277	17.489	55.766
Per la despesa elegible del FSE	38.442	30.452	6.794	2.196	7.990
Per la despesa elegible del FEDER + FSE	196.248	132.492	44.071	19.685	63.756
Per la despesa associada del sector privat	117.706	76.110	28.551	13.045	41.596
Per la despesa total elegible i privada	313.954	208.602	72.622	32.730	105.352

Font: Pla Operatiu de Catalunya.

A aquestes magnituds cal afegir la xifra del nous llocs de treball que pot ocasionar la despesa del sector privat, estimulat pel règim d'ajuts a les empreses incloses en l'eix de les accions del FEDER. Els efectes globals d'aquesta despesa sobre l'ocupació s'avaluen en uns 41.381 nous llocs de treball.

Pel que es refereix a la producció, els 246.406,5 milions de pessetes de despesa elegible total de les accions FEDER i FSE poden determinar una producció global d'uns 374.557 milions de pessetes, dels quals 128.152 equivaldrien a la xifra de producció induïda que s'afegiria als efectes de la despesa considerada.

A aquesta xifra de producció total generada cal també afegir uns 237.325 milions de pessetes més de la producció, que haurien d'activar la despesa procedent del sector privat.

En conclusió, respecte al valor afegit brut, la xifra que se suposa activarà la despesa elegible de les accions FEDER i FSE equival a uns 196.248 milions de pessetes. D'aquesta magnitud, uns 132.492 milions de pessetes (un 67,5% del total) correspondrien al valor afegit brut directe que aquella despesa haurà activat i la resta de 63.756 milions de pessetes (32,5% del total) equivaldria al valor afegit brut induït en el conjunt de l'economia catalana. A la xifra del valor afegit brut total activat, com als casos anteriors, cal afegir la magnitud que pot ocasionar la despesa del sector privat, que s'avaluen en uns 117.706 milions de pessetes.

Així mateix, tenint en compte que en aquest cas la suma de les subvencions FEDER i FSE és de 111.791,5 milions de pessetes, els impactes globals imputables a aquesta part del finançament de la despesa elegible equivaldria al 45,4% del total de les magnituds ja esmentades.

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

BBV "Informe Económico 1997", Bilbao 1998

COMISIÓN EUROPEA "Fondos estructurales comunitarios 1994-1999. Textos reglamentarios y comentarios", OPOCE, Luxemburgo 1993.

COMISIÓN EUROPEA "España. Marco comunitario de apoyo. Objetivo nº 2 1994-1996. ", Bruselas 1994.

COMISIÓN EUROPEA "España. Marco comunitario de apoyo 1994-1999. Objetivo nº 1. Desarrollo y ajuste estructural de las regiones menos desarrolladas", OPOCE, Luxemburgo 1996.

COMISIÓN EUROPEA "Primer informe sobre la Cohesión económica y social 1996", OPOCE, Luxemburgo 1997.

COMISIÓN EUROPEA "España. Marco comunitario de apoyo. Objetivo nº 2 1997-1999", Bruselas 1997.

COMISIÓN EUROPEA "Guía de iniciativas comunitarias 1994-1999", OPOCE, Luxemburgo 1998.

COMISIÓN EUROPEA "El impacto de los Fondos estructurales en España", Infopress.

COMMISSION EUROPÉENNE "L'impact des politiques structurelles sur la cohésion économique et sociales de l'Union 1989-1999", OPOCE, Luxemburgo 1997.

CORREA, M.D., FANLO, A., MANZANEDO, J. y SANTILLÁN, S. "Fondos comunitarios en España: Regionalización y análisis de incidencia". Ministerio de Economía y Hacienda, Dirección General de Planificación, D-95002, 1995.

CORREA, M.D. y MALUQUER, S. "Efectos regionales del presupuesto europeo en España", Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona 1998.

EUROSTAT "Regiones . Anuario estadístico" OPOCE, Luxemburgo 1997.

EUROSTAT "Statistiques en bref. Régions" (Varios números), OPOCE, Luxemburgo.

FUNCAS "Las comunidades autónomas en 1997", Cuadernos de Información Económica, nº 132-133, 1998 (Esta publicación dedica todos los años un número monográfico al tratamiento de la evolución coyuntural de las comunidades autónomas. Varios de estos números han sido utilizados en la preparación de este documento).

FUNDACIÓN BBV "Renta nacional de España y su distribución provincial 1993. Avance 1994-1995", Bilbao 1997.

FUNDACIÓN BBV "Renta nacional de España. Síntesis 1993. Avance 1994-1995", Bilbao 1997.

INE "Encuesta de Población Activa" (Se trata de una publicación trimestral de la que se han utilizado diversos números en la preparación de este documento).

MINISTERIO DE ECONOMÍA Y HACIENDA "España. Plan de reconversión regional y social 1994-1996. Zonas españolas incluidas en el Objetivo nº 2 de los Fondos Estructurales Comunitarios", Madrid 1994.

MINISTERIO DE ECONOMÍA Y HACIENDA "Plan de desarrollo regional 1994-1999. Regiones incluidas en el Objetivo nº 1 de los Fondos Estructurales Europeos", Madrid 1994.

MINISTERIO DE ECONOMÍA Y HACIENDA "La programación regional y sus instrumentos. Informe anual 1997", Madrid 1998. (Distintas ediciones de este informe anual han sido utilizadas en la preparación de este documento).

VILLAVARDE CASTRO, J. "Diferencias regionales en España y Unión Monetaria Europea", Pirámide, Economía XXI, Madrid 1998.

Nota: Además de las publicaciones reseñadas, la elaboración de este documento ha requerido, para cada comunidad autónoma, la utilización de los correspondientes Planes Operativos y Documentos Únicos de Programación, así como el empleo de información suministrada directamente por distintas Direcciones Generales de la Comisión Europea. De igual manera, se ha hecho un uso amplio de los números de *Papeles de Economía Española (Serie de Comunidades Autónomas)*, editados por FUNCAS, y de los de *Situación (Serie Estudios Regionales)*, editados por el BBV, debido al tratamiento a fondo que efectúan de la economía de las distintas regiones españolas.

COMISSIÓ DE LAS COMUNITATS EUROPEES

Representació a Espanya

Paseo de la Castellana, 46
E-28046 MADRID
Telèfon: 91 431 57 11

Representació a Barcelona

Avinguda Diagonal, 407 bis
Edifici Banc Atlàntic, planta 18
E-08080 BARCELONA
Telèfon: 93 415 81 77

Les informacions contingudes en aquesta col·lecció s'han elaborat a partir del material facilitat per diferents direccions generals i serveis de la Comissió Europea. També s'ha comptat amb la col·laboració de la Direcció General de Planificació del Ministeri d'Economia i Hisenda i diversos Serveis de les Comunitats Autònomes.

Redacció:

Juan Francisco Corona
(Universitat Internacional de Catalunya)

Coordinació General:

José Villaverde Castro
(Catedràtic de Fonaments de l'Anàlisi Econòmic de
l'Universitat de Cantàbria)

Supervisió Tècnica:

Fundació de la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvi
(FUNCAS)

Traducció:

Anna Santamaria. DEDRADUCERAE, S.L.

Reproducció autoritzada, excepte amb fins comercials, sempre que s'esmenti la font.